

V

Φωτίου Κόντογλου

Η ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Μία σημαντική μαρτυρία

[Απάντηση σὲ Ἀρχιμανδρίτη τῶν Ἀθηνῶν,
Μ. Παρασκευὴ 1960]

Υπάρχει φανερὴ ὑπερηφάνεια, ὑπάρχει καὶ κρυφὴ ὑπερηφάνεια. Τὴν κρυφὴ ὑπερηφάνεια ἐννοεῖ ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Σύρος, λέγοντας: «Ἡ ὑπερηφάνεια ἀναγκάζει ἐπινοεῖν καινοτομίας μὴ ἀνεχομένη τὸ ἀρχαῖον».

Αὐτὴ τὴν ὑποχθόνια ὑπερηφάνεια, ποῦναι κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὴν ταπεινολογία καὶ τὴν ταπεινοφάνεια, ἔχουνε ὅσοι δὲν σέβονται τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας στὴ λατρεία καὶ στὶς ἐκκλησιαστικὲς τέχνες, καὶ θέλουνε νὰ εἰσαγάγουνε σ' αὐτὴ κάποιους νέους τρόπους ποὺ εἶναι ὀλότελα ξένοι πρὸς τὴν οὐσία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Ὅχι μοναχὰ ξένοι πρὸς τὸν πνευματικὸν χαρακτήρα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ ὀλότελα ἀντιορθόδοξοι.

Εἶδες τί λέγει ὁ ὅσιος Ἐφραίμ γιὰ τὴν ὑπερηφάνεια ποὺ εἶναι ἡ αἰτία τῶν νεωτερισμῶν; Δὲν λέγει ἀπλῶς «κινεῖ» ἀλλὰ «ἀναγκάζει», βιάζει αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει τὴν ὑπερηφάνεια. Καὶ ἔπειτα λέγει «ἐπινοεῖν», νὰ ἐφεύρει, νὰ φτιάξει κάποια ψεύτικα πράγματα. Τὸ «ἐπινοεῖν» ἔχει μέσα του τὴν πονηρία. Καὶ παρακάτω λέγει ὁ ἅγιος: «μὴ ἀνεχομένη». Ἡ περὶ φάνεια, λέγει δὲν ἀνέχεται, δὲν χωνεύει, δὲν ὑποφέρει «τὸ ἀρχαῖον», δηλαδὴ «τὴν παράδοση», ἀλλὰ τὴν πολεμᾷ μὲ λύσσα. Πῶς νὰ τὴν ἀνε-

χθεῖ ἀφοῦ τὴν μποδίζει στοὺς νεωτερισμοὺς ποὺ ἐπιθυμᾷ νὰ ἐπιδίδεται. Ἡ ὑπερηφάνεια, λοιπόν, μισεῖ «τὸ ἀρχαῖον», δηλαδή τὸ ἔργον τῶν εὐσεβῶν ψυχῶν ποὺ μᾶς παραδῶσανε τὸν ἐξωτερικὸ χαρακτῆρα τῆς Ὁρθοδοξίας μαζί με τὸν ἐσωτερικόν, γιὰ νὰ τὰ φυλάξουμε με δέος καὶ με ἀγάπη. Τὸ νὰ μισεῖ ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι φυσικὸ ἰδίωμά της. Ἀλλὰ τί μισεῖ; Μισεῖ «τὸ ἀρχαῖον», δηλαδή τὴν παράδοση. Μά, ἓνα πράγμα ποὺ τὸ μισεῖ ἡ ὑπερηφάνεια, τὸ σατανικὸ αὐτὸ πάθος, θὰ πεῖ πῶς αὐτὸ ποὺ μισεῖ πρέπει νὰ εἶναι κάποιον πράγμα ἀγιασμένο, ἱερώτατο, ποὺ κάνει τὴ διαβολικὴ ὑπερηφάνεια νὰ φρουᾷ καταπάνω του.

Λοιπόν, ἐκεῖνοι ποὺ κάνουνε τοὺς νεωτερισμοὺς ὅπου παραμορφώνουνε τὸν χαρακτῆρα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἴτε στὴν ἐσωτερικὴ πνευματικὴ οὐσία της, εἴτε στὴν ἐξωτερικὴ μορφή της, ἡ ὁποία ἐκφράζεται με τὴν τελετουργία καὶ με τὶς ἐκκλησιαστικὲς τέχνες, σπρώχνονται σ' αὐτὸ τὸ ἀνίερο ἔργο ἀπὸ τὸν σατανᾶ τῆς ὑπερηφάνειας καὶ τῆς ἀπιστίας. Ἀπ' ἐναντίας, ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουνε μέσα τους τὴ βλογημένη ταπείνωση, νοιώθουνε τέτοια ἀγάπη πρὸς τὴν παράδοση, ποὺ ἡ χαρὰ τους εἶναι νὰ τῆς ὑποτάσσονται προθυμερά, ὅπως ὁ καλὸς δόκιμος ὑποτάσσεται στὸν πνευματικὸν πατέρα του, κι ὁ πόθος τους εἶναι νὰ συντηρηθεῖ αὐτὴ ἡ πολύτιμη κληρονομιά τῆς παράδοσης, κι ὄχι νὰ παραμορφωθεῖ καὶ νὰ καταστραφεῖ, ὅπως εὐχονται οἱ ἀσεβεῖς νεωτεριστές.

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, κάποιον τέτοιον νεωτεριστὲς παρουσιάζονται, οἱ ἀθεόφοβοι, σὰν ἀνακαινιστὲς τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ γιορτάζουνε τὴ μεγάλη γιορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ποὺ εἶναι ἡ νίκη τῆς Ἐκκλησίας καταπάνω στοὺς ἴδιους αὐτοὺς νεωτεριστὲς. Ναί, γιορτάζουν μαζί με κείνους ποὺ κρατοῦνε τὶς παραδόσεις σὰν ἀτίμητο θησαυρό.

Ἀλλὰ, τοῦτοι οἱ καταργητές, αὐτοὶ ποὺ μισοῦν τὴν ἱερὴ παράδοση, (ποὺ ὁ θρίαμβός της εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας), θέλουν νὰ διδάξουν τί ἐστὶ Ὁρθοδοξία στὰ τέχνα τὰ γνήσια τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ τοῦτοι οἱ πονηροὶ καθηγηταὶ εἶναι χειροτονημένοι ἀπὸ τοὺς ὀρθοδοξώτατους Προτεστάντες δασκάλους τους! Ἀπ' αὐτοὺς διδαχθήκανε ποια εἶναι ἡ ἀληθινὴ Ὁρθοδοξία, κι ὄχι ἡ πεπαλαιωμένη κείνη Ὁρθοδοξία ποὺ διδάξανε οἱ Πατέρες ποὺ μᾶς τὴν παραδῶσανε, καὶ ποὺ βεβαίωσανε τὴ διδασκαλία τους με τὴν ἀγιωσύνη τῆς ζωῆς τους.

Ἀπὸ τέτοιους καθηγητὲς περιμένει νὰ φωτισθεῖ ἡ Ἑλλάδα, ποὺ πήγανε νὰ μάθουνε τί εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς της, κι ἀπὸ κείνους ποὺ καταξερᾶνανε με τὴν ἄπιστη σοφία τους τὸ δροσόφυλλο δέντρο

τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ποὺ πήγανε στὸ ἔρεβος τοῦ Μέλανος θεολογικοῦ Δρυμοῦ, γιὰ νὰ φέρουνε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου στὸν λαὸ ποὺ τὸ κήρυξε στὰ ἔθνη, αὐτοὶ ποὺ ἀφήσανε τὰ ἠφαίστεια τῆς Ὁρθοδοξίας ποὺ πυρπολήσανε τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων, καὶ πήγανε στὰ παγόβουνα τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ τῆς ἀπιστίας, γιὰ νὰ φέρουνε σ' ἐμᾶς, ποὺ μᾶς ἔθρεψε ἐπὶ αἰῶνες τὸ μάνα τῆς παράδοσης, τὴν ψύχρα τῆς πονηρῆς γνώσης. Αὐτοὶ μιλοῦν γιὰ Ὁρθοδοξία ἐν ὀνόματι τῶν ἁγίων Πατέρων Χάρνακ, Στράους, Ρενὰν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς ἁγιασάντων!!

Τόσο ἀφιονισθήκανε, λοιπόν, οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸ ἀφιόνι τῆς Δύσης, ὥστε νὰ γίνονται μαθητὲς κι ἀκροατὲς σὲ τέτοιους δασκάλους, ποὺ διαφημίζουνε πῶς τοὺς φέρνουνε μιὰ Εὐρωπαϊκὴ Ὁρθοδοξία, μαζὶ μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ σπίτια, μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ προϊόντα καὶ μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ πλυντήρια;

Αὐτοὶ οἱ ἐπιστημονικοὶ θεολόγοι καὶ νεορθόδοξοι, δὲν θὰ εἶναι παρὰξενο, νὰ ὑποστηρίξουνε κάποτε, ἐπιστημονικῶς, πῶς κατὰ λάθος γράφηκε ὅτι οἱ Πατέρες ποὺ διδάξανε στὸν κόσμον τὸν Χριστιανισμὸ γεννηθῆκανε ἐδῶ στὴν Ἀνατολή, καὶ πῶς κατόπιν τῶν νέων ἐρευνητῶν τῆς ἐπιστήμης ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ μὲν Βασίλειος γεννήθηκε στὴν σεπτὴν Φραγκφούρτη, ὁ Χρυσόστομος στὴν ἁγίαν πόλιν τοῦ Μονάχου, τὴν νέαν Σιών, ὁ Γρηγόριος στὸ ἱερὸν Ἀμβούργον, ὁ Ἀντώνιος πῶς ἀσκήτεψε παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, κ.λπ.

Ὅσον γιὰ τὸν Ἐφραίμ τὸν Σύρο, ποὺ εἶπαμε παραπάνω, ποὺ νὰ καταδεχτοῦνε νὰ τὸν γράφουνε στὰ σοφὰ συγγράμματά τους, ἕναν ἄξεστον καὶ ἀπαίδευτον τουρκοκαλόγηρον, καθὼς καὶ τοὺς ἄλλους, μὲ τὴν περιορισμένη διάνοια, ὅπως εἶναι ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, Ἰσαὰκ ὁ Σύρος, Βαρσανούφιος, Νεῖλος, Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Νικητῆς Στηθάτος, Γρηγόριος Σιναΐτης, κι οἱ ἄλλοι φανατικοὶ καὶ μισαλλόδοξοι ἀνατολίτες.

Ἡ σημερινὴ «θεολογικὴ ἐπιστήμη», λένε οἱ ἐξ Ἑσπερίας φωτοδόται, ἐσυγχρονίσθη εἰς τὰς πολιτισμένους χώρας, καὶ ὁδηγεῖται εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ὑπὸ τῶν πορισμάτων τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, τῆς βιολογίας, γεωλογίας, τῆς ἀστρονομίας κ.λπ. Ζῶμεν εἰς τὸν αἰῶνα τῶν ἐπιστημονικῶν θαυμάτων, τῶν πυραύλων, τῶν σπούτνικ. Εἰς τὰ ἀγωνιώδη ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα προβάλλουν οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι, τί εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀπαντήσουν οἱ ἀγαθοὶ καὶ ἀπλοῖκοι ἐκεῖνοι γέροντες τῆς ἐρήμου, οἱ ζήσαντες ἐν σπηλαίοις ὡς οἱ τρωγλοδῦται, καὶ εἰς μίαν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐβασίλευεν ἡ βαρβαρότης, ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ νοσηρὰ δεισιδαιμονία;

Ποιά θρησκεία λοιπὸν παραμορφώθηκε σὲ τέτοιον ἀπίστευτον βαθμό; Ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μᾶς ἔφερε τὴν ἀλήθεια, ἀπλῆ, καθαρὴ σὰν κρύσταλλο, καὶ ποὺ γλύτωσε τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ ἀπὸ τὴν πολὺπλοκὴ καὶ μπερδεμένη ψευτιά τῆς γνώσης, αὐτὴ ἡ θρησκεία ἔπεσε πάλι στὰ πονηρὰ συστήματα ἐκείνων γιὰ τοὺς ὁποίους εἶπε ὁ Χριστὸς πὼς εἶναι κλέφτες καὶ ληστὲς ποὺ ληστεύουνε τὶς ψυχές.

Αὐτοὶ δὲν μπαίνουνε στὴν αὐλὴ τῶν προβάτων ἀπὸ τὴ θύρα, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, ὅπως εἶπε ὁ Χριστός, ἀλλὰ πηδᾶνε ἀπάνω ἀπὸ τὴ μάντρα, καὶ παρουσιάζονται σὰν ποιμένες, ἐνῶ εἶναι ληστὲς καὶ κλέφτες.

Καὶ ποιοὶ εἶναι αὐτοί; Εἶναι τοῦτοι οἱ λαοπλάνοι, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια τῆς ἀπιστίας, βαστώντας στὰ χέρια τους διπλώματα καὶ πιστοποιητικὰ τῆς θεολογίας, σὰν νὰ εἶναι ἡ θεολογία γιαντρικὴ ἢ χημεία, καὶ χαλᾶνε μὲ τὴν πονηρὴ διδασκαλία τους τὰ ἀπλοϊκὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, λέγοντάς τους πὼς ἡ πίστη τους εἶναι δεισιδαιμονία καὶ τυπολατρεία, καὶ πὼς ἡ ἱερὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας τὴ μποδίζει νὰ συγχρονισθῆ, δηλαδὴ νὰ γίνεῖ σὰν τὴ χριστιανικὴ ἀθεΐα ποὺ λέγεται Προτεσταντισμός.

Ναί. Αὐτοὶ εἶναι οἱ κλέφτες κι οἱ ληστὲς ποὺ εἶπε ὁ Κύριος πὼς ἀνεβαίνουνε ἀπ' ἄλλοῦ καὶ μπαίνουνε στὴν αὐλὴ τῶν προβάτων, δηλαδὴ στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, καὶ δὲν μπαίνουνε ἀπὸ τὴ θύρα, ποὺ εἶναι ὁ Χριστός. Καὶ θέλουνε νὰ ξεγελάσουνε τὰ ἀθῶα τὰ πρόβατα ποὺ ζοῦνε μὲ τὴν πατροπαράδοτη εὐσέβεια καὶ ποὺ γνωρίζουνε καλὰ τὸν Χριστό, καὶ Ἐκεῖνος τὰ γνωρίζει.

Μίλησα γιὰ τὶς ξένες χῶρες ποὺ σπουδάζουνε οἱ θεολόγοι μας. Αὐτοὶ οἱ λαοὶ εἶναι ἀγαθὴ γῆ καὶ καλοδεχτική, γιὰ νὰ φυτρώσει μέσα τους ὁ σπόρος τῆς ἀληθινῆς πίστεως. Ἀλλὰ οἱ δικοὶ μας ποὺ πηγαίνουνε νὰ σπουδάσουνε ἐκεῖ ἀπὸ ματαιοδοξία, ἀντὶ νὰ μεταλαμπαδεύουνε τὴν Ὁρθοδοξία σὲ κείνες τὶς ψυχές, ποὺ τὶς ξέρανε ὁ λίβας τοῦ Προτεσταντικοῦ ὀρθολογισμοῦ, φέρουν ἀπὸ κεῖ σὲ μᾶς, στὴ φυλὴ ποὺ κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο σ' ὅλη τὴ γῆ, τὸν παραμορφωμένον ἐκεῖνον Χριστιανισμό, πιθηκίζοντας τὰ ξένα κι ἀποθεώνοντάς τα, ὅπως ὁ Παισαβίου ὁ Περιηγητὴς λέγει, πὼς κάνανε οἱ Ἕλληνες τῆς παρακμῆς στὸν καιρὸ του: «Ἕλληνες ἐν θαύματι τιθέασι τ' ἀλλότρια, ἢ τὰ οἰκεία».

«Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἤλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῶ·

μη και ημεῖς τυφλοί ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἰ τυφλοί ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν· ἢ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει» (Ἰωάν. θ', 39).

«Ἦλθα σὲ τοῦτον τὸν κόσμον, λέγει ὁ Χριστός, γιὰ νὰ δοῦνε τὸ φῶς ἐκεῖνοι ποὺ δὲν βλέπουνε, καὶ γιὰ νὰ τυφλωθοῦνε ὅσοι βλέπουνε».

«Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν βλέπουνε» εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουνε τὴν ὑπερήφανη ἰδέα πὼς εἶναι σοφοὶ στὰ τῆς θρησκείας, ὅπως ἡμεῖς ποὺ πιστεύουμε μὲ ἀπλότητα καὶ μὲ ἐμπιστοσύνη στὸ Εὐαγγέλιο καὶ σὲ ὅσα μᾶς παραδῶσανε οἱ Πατέρες, διατηρώντας μὲ εὐλάβεια ὀλότελα ἀνάλαχτον τὸν χαρακτήρα τῆς λατρείας, καὶ θεωρώντας πὼς εἶναι ἀσέβεια τὸ νὰ βάζουμε τὰ τῆς θρησκείας μας κάτω ἀπὸ τὴ δική μας κρίση. Εἴμαστε τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, κι ὅπως τὰ πρόβατα ἐμπιστεύονται στὸν τσομπάνη, κι ἐμεῖς ἐμπιστευόμαστε στὸν ἀρχιποιμένα, τὸν Χριστό, καὶ στοὺς ποιμένας ποὺ διώρισε Ἐκεῖνος νὰ φροντίζουνε γιὰ τὴν αὐτὴ τῶν προβάτων, ἤγουν γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

Καὶ «ἐκεῖνοι ποὺ βλέπουνε» εἶναι ὅσοι ἔχουνε τὴν περιφανῆ ἰδέα πὼς εἶναι σοφοὶ στὰ θρησκευτικὰ πράγματα, ἐπειδὴ σπουδάσανε σὲ κάποια μεγάλα σχολεῖα τῆς Εὐρώπης, ἐκεῖ ποὺ διδάσκουνε ἀνάμεσα στὶς ἄλλες ἐπιστῆμες καὶ τὴ θεολογία, σὰν νὰ εἶναι ἡ θεολογία μιὰ κοσμικὴ γνώση, ὅπως εἶναι ἡ γιατρικὴ, ἡ μηχανικὴ κ.λπ.

Αὐτοὶ λοιπὸν «οἱ βλέποντες», ἐρευνοῦνε καὶ κρίνουνε τὰ τῆς θρησκείας, κι ἄλλα παραδέχονται, ἄλλα δὲν τὰ παραδέχονται, ἐπειδὴ, κατὰ τὴν κρίση τους, δὲν εἶναι σωστὰ ἀλλὰ εἶναι γεννήματα τῆς ἀμάθειας, κι ἔχουνε τὴν ἰδέα πὼς πρέπει ν' ἀλλάξουνε, γιὰτὶ παληώσανε, μὴν πιστεύοντας πὼς εἶναι ἀνάλλαχτα κι αἰώνια, ἐπειδὴ δὲν πιστεύουνε πὼς προέρχονται ἀπὸ τὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τοῦτοι λοιπὸν «οἱ βλέποντες», ἤγουν «οἱ οἰόμενοι βλέπειν», τυφλώνονται, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ, σὲ καιρὸ ποὺ κάνουνε τὸν καθηγητὴ καὶ τὸν ὁδηγό. Κι ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειά τους, κοιτάζουνε «τοὺς μὴ βλέποντας», δηλαδὴ ἐκείνους ποὺ παραδίνονται σὰν τὸν τυφλὸ νὰ τοὺς χειροκροτήσῃ ἡ ἀμετασάλευτη πίστη τους στὴν ἁγιασμένη παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς κοιτάζουνε λοιπὸν μὲ περιφρόνηση σὰν ἀμαθεῖς τυπολάτρες ποὺ ἔχουνε στενὴ ἀντίληψη τῆς θρησκείας.

Ἔνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ξενοσπουδασμένους θεολόγους, ἔβγαλε λόγο σὲ μιὰ ἐκκλησιά, κατὰ τὴ λειτουργία τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ γιορτὴ αὐτὴ γίνεται σὲ ἀνάμνησιν τῆς νίκης τῆς Ὁρθοδοξίας καταπάνω

στούς νεωτεριστές. Φαντάσου λοιπόν, ένας απ' αυτούς τους νεωτεριστές να γιορτάζει, πρώτος και καλλίτερος, για τη νίκη της Ὁρθοδοξίας καταπάνω στους όμοιους του, και να βγάζει και λόγο, γεραίροντας αυτόν τὸν θρίαμβο.

Ὁ θρίαμβος της Ὁρθοδοξίας ἦτανε τότε κατὰ τῶν εἰκονομάχων, ἀλλὰ ἀπ' ἀφορμὴ τῶν εἰκονομάχων, καταδικαστήκανε ὅλοι μαζί οἱ ἀνιέροι νεωτεριστές, ποὺ ἐπιχειρήσανε κι ἐπιχειροῦνε νὰ ξεσχίσουν τὸν ἄρραφο κι ἀκομμάτιαστον χιτῶνα της Ἐκκλησίας.

Ὡστόσο, ὁ καλόβουλος αὐτὸς θεολόγος, ποὺ εἶναι κι ἱερωμένος, συμβίβασε τὴν Ὁρθοδοξία μὲ τοὺς νεωτερισμούς. Στὴν ἐκκλησία ποὺ λειτούργησε και κήρυξε ὁ νεωτεριστὴς Ὁρθόδοξος, οἱ εἰκόνες κι ἡ μουσικὴ ἦτανε εὐρωπαϊκές, ἀντιορθόδοξες. Κι ἡ λειτουργία, σὲ πολλὰ παραμορφωμένη ἐπὶ τὸ νεωτεριστικώτερο, τὸ ὕφος δυτικὸ, ἡ ἀτμόσφαιρα χωρὶς τίποτα σχεδὸν Ἑλληνικὸ και Ὁρθόδοξο.

Ἀλλὰ κι ὁ ἴδιος, πρόθυμα, θὰ ἔβγαζε πολλὰ περιττὰ ἀπὸ τὴ λειτουργία, θὰ ἔκοβε τὰ γένειά του, θὰ ἄλλαζε τὰ ἄμφιά του μὲ πολιτικὰ ροῦχα, θὰ καταργοῦσε τὰ κεριὰ, τὸ λιβάνι, τὰ καντήλια, τὰ πάντα, «ὡς ἐπουσιώδη», ὅπως συμπεραίνει κανεὶς ἀπὸ τὸν λόγο του.

Κατὰ βάθος ἴσως νὰ ἐλεεινολογοῦσε μάλιστα και τοὺς Πατέρας ποὺ θεσπίσανε τὴν ἑορτὴ της Ὁρθοδοξίας, και θὰ τὸλεγε, ἂν δὲν φοβότανε τὸν «ὄχλο». Γιατί, κατὰ τὴ γνώμη του, ἡ νίκη της Ὁρθοδοξίας ἦτανε ἡ νίκη της τυπολατρίας και της δεισιδαιμονίας κατὰ της ὑψηλῆς και εὐρείας ἀντιλήψεως της θρησκείας, ἡ ὁποία, κατ' αὐτόν, εὐρίσκεται μέσα στὰ κεφάλια τῶν καθηγητῶν ποὺ εἶχε στὴν Εὐρώπη.

Γι' αὐτὸν και γιὰ τοὺς ὁμοίους του δὲν ἔχει καμμιά σημασία τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς μακάριζε τὶς ἀπλὲς ψυχές, λέγοντας στοὺς Ἀποστόλους πὼς εἶναι μακάριοι γιατί ἀξιωθήκανε, αὐτοὶ οἱ φαράδες, νὰ δοῦνε και νὰ νοιώσουνε τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ποὺ θελήσανε νὰ τὰ δοῦνε σοφοὶ και σπουδαῖοι ἄνθρωποι, και δὲν μπορέσανε, γιατί τὰ ἔκρυψε ἀπ' αὐτοὺς ὁ Θεός. Ναι, τὰ ἔκρυψε, γιατί δὲν ἦτανε ἄξιοι νὰ τὰ δοῦνε, τυφλωμένοι ἀπὸ τὴν ψεύτικη σοφία τους.

Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ ἐκκλησία τῶν ἀπλῶν ψυχῶν κι ὄχι τῶν σοφῶν και τῶν ἐπιστημόνων, δηλ. ἐκκλησία ὅπως τὴ θέλησε ὁ Χριστὸς. Ὁ Ὁρθόδοξος λαός μας δὲν χρειάζεται σπουδασμένους θεολόγους, ἀλλὰ ἱερεῖς ποὺ νὰ ὑπηρετοῦνε τὸν Θεὸ «ἐν ἀφελότητι καρδίας». Πρὶν ἀπὸ χρόνια ἔγραφα σ' ἓνα βιβλίο μου τὰ παρακάτω λόγια: «Τοῦτο τὸ

γραΐδιο πού κάνει τὸν σταυρό του καὶ στέκεται σὰν κουρούνα μπροστὰ στὰ εἰκονίσματα, εἶναι ψυχὴ χιλιάδων χρονῶν καὶ ξέρει ἀπὸ πού βαστᾶ καὶ πού πάει, καλλίτερα ἀπὸ τὸν κάθε λιμοκοντόρο πού σπουδάζει στὰ Παρίσια» (*Ταξίδια, ΜΗΛΟΣ*). Ὁ εὐσεβὴς λαὸς μας διψᾷ γιὰ ἀγιότητα, κι ὄχι γιὰ ἐπιστημονικὲς θεολογίες.

Ἡ Ὁρθοδοξία ἔζησε πάντα μέσα στὴν ἀπλότητα πού δίδαξε ὁ Χριστός, ἐνῶ οἱ εὐρωπαϊκὲς ὀργανώσεις πού λέγονται Ἐκκλησίες, ξεπέσανε στὰ πολὺπλοκα συστήματα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἴδου τί ἔγραφε γιὰ τοὺς παπιστὲς ἕνας Πατριάρχης, πού σκοτώθηκε ἀπὸ τοὺς κακούργους δυτικούς: «Ἄν δὲν ἔχομεν σοφίαν ἐξωτέραν (δηλαδή κοσμική, θύραθεν), ἔχομεν, χάριτι Χριστοῦ, σοφίαν ἐσωτέραν καὶ πνευματικήν, ἡ ὁποία στολίζει τὴν Ὁρθόδοξόν μας πίστιν, καὶ εἰς τοῦτο πάντοτε εἴμεσθεν ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς λατίνους, εἰς τοὺς κόπους, εἰς τὰς σκληραγωγίας καὶ εἰς τὸ νὰ σηκώνωμεν τὸν σταυρόν μας καὶ νὰ χύνωμεν τὸ αἷμα μας διὰ τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην, τὴν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἄν εἶχε βασιλεύση ὁ Τοῦρκος εἰς τὴν Φραγκίαν δέκα χρόνους, χριστιανοὺς ἐκεῖ δὲν εὕρισκες. Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τώρα τριακόνσιους χρόνους εὕρισκεται, καὶ κακοπαθοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ βασανίζονται διὰ νὰ στέκουν εἰς τὴν πίστιν των, καὶ λάμπει ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας, καὶ ἐσεῖς μοῦ λέγετε ὅτι δὲν ἔχομεν σοφίαν; Τὴν σοφίαν σου δὲν ἐθέλω ὀμπρὸς εἰς τὸν σταυρόν τοῦ Χριστοῦ».

Ἀκοῦς θεολόγε ξενοσπουδασμένε, τί λέγει ὁ Πατριάρχης στοὺς δασκάλους σου τοὺς πολύξερους; «Τὴν σοφία σου δὲν τὴν θέλω, ἔμπρὸς εἰς τὸν σταυρόν τοῦ Χριστοῦ».

Τέτοιοι εἶναι οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί. Τέτοιοι εἶναι οἱ λέοντες τοῦ Χριστοῦ πού ἔχουνε μέσα στὴν καρδιά τους τὴ μωρία τοῦ Εὐαγγελίου. Αὐτοὶ εἶναι πού τοὺς ὀνομάζεις ἐσὺ κι οἱ ὅμοιοί σου τυπολάτρες καὶ στενοκέφαλους. Αὐτοὺς λοιπόν, πού δὲν εἶναι σὰν κι ἐσένα «μαθόντες» στὰ Πανεπιστήμια, ἀλλὰ πού εἶναι «παθόντες τὰ θεῖα», κατὰ τὸν θεωρητικώτατον ἅγιον Διονύσιον, αὐτοὺς πού δὲν χωρίζουνε τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὸν τύπο τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ τὴν ζοῦνε σὰν ἕνα πράγμα ἀτόφιο, αὐτοὺς ἔρχεσαι νὰ διδάξεις, ἀντὶ νὰ διδαχθεῖς ἐσὺ ἀπ' αὐτούς;

Πλέκεις ἕνα ρητορικὸ ἐγκώμιο τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ ἐκεῖνο τὸ τυποποιημένο ὕφος πού ἔχουνε οἱ παρόμοιες ὁμιλίες, καὶ ἐξυμνεῖς «τὰ χρυσορρήμονα στόματα», «τὴν ζωοποιὸν δύναμιν τοῦ λαοῦ μας», «τὰ

ἀμάραντα μνημεῖα τῆς θείας λατρείας». Ἀλλά, μαζί μ' αὐτὰ ρίχνεις καὶ τὸ ὑπουλο καὶ φαρμακερὸ σύνθημα, λέγοντας: «Προσοχή ὅμως! Δὲν πρέπει νὰ παρεξηγήσωμεν τὸ περιεχόμενο τῆς Ὁρθοδοξίας οὔτε νὰ υποβαθμίσωμεν τὴν ἀξίαν Της. Ὁ θησαυρὸς τῆς Ὁρθοδοξίας μας δὲν ταυτίζεται οὔτε μὲ συνδυασμοὺς χρωμάτων μιᾶς στενῆς καθορισμένης τεχνοτροπίας, οὔτε μὲ τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ποιότητα μουσικῶν ἤχων, μιᾶς εἰδικῆς ὠρισμένης ἐποχῆς».

Μὲ ἄλλα λόγια θέλεις νὰ πεῖς πὼς τὸ περιεχόμενο τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἄσχετο μὲ τὰ ἔργα τῆς λειτουργικῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀγιογραφίας, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκφράζεται ἐπὶ αἰῶνες. Πὼς αὐτὰ εἶναι κάποια συμβατικά στολίδια τῆς Ὁρθοδοξίας ποὺ πρέπει νὰ τ' ἀλλάξουμε, δηλαδὴ κάποιο φόρεμα ποὺ πάλιωσε, καὶ πὼς πρέπει νὰ τῆς φορέσουμε ἄλλο, καινούργιο.

Ἀληθινά, μοναχὰ ἓνας «ἐπιστημονικός» θεολόγος μπορεῖ νὰ ἔχει τόσο λίγη εὐαισθησία καὶ τόση ψυχικὴ ἀμορφωσιά, μ' ὅλα τὰ πτυχία τῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ λέγει τέτοια ἀσύστατα πράγματα! Μοναχὰ μιὰ ψυχὴ ποὺ λείπει ἀπὸ μέσα της ἡ θερμὴ αἴσθησις τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ ποὺ τὴν ἔχει ξεράνει ὁ χιονιάς τοῦ ὀρθολογισμοῦ, ψυχὴ ποὺ τὴν στέγνωσε ἡ πρακτικὴ βορεινὴ μεθοδολογία, καὶ γιὰ νὰ πῶ μ' ἓναν σύντομο λόγο, ποὺ λείπει ἀπὸ μέσα της ὀλότελα ἡ βλογημένη καὶ δροσερὴ πνοὴ ποὺ λέγεται ποίηση τῆς Ὁρθοδοξίας, κι ἡ κατάνυξις ποὺ τὴν μεθᾶ μὲ τὸν οὐράνιον οἶνον, μιὰ τέτοια ψυχὴ μοναχὰ μπορεῖ νὰ πεῖ καὶ νὰ γράφει παρόμοια λόγια.

Ἀλλά, πρῶτα-πρῶτα, τί γνωρίζεις Πανοσιολογιώτατε, ἀπὸ τέχνη, καὶ μιᾶς μὲ τέτοια κατηγορηματικότητά γιὰ τὶς ἐκκλησιαστικὲς τέχνες τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ γιὰ τὰ ἔργα της; Ξέρουμε πὼς ἐσὺ καὶ οἱ ὅμοιοί σου δὲν εἴσαστε σὲ θέση νὰ νοιώσετε παραπάνω ἀπὸ τὶς λιθογραφίες ποὺ κρέμονται στὰ κορνιζοπωλεῖα τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, κι ἀπὸ τὶς ἐλεεινὲς χαλκομανιέρες... Μὲ ἄλλα λόγια, πὼς βρισκόσαστε στὸ νηπιαγωγεῖο τῆς ζωγραφικῆς.

Τὸ ἴδιο καὶ στὴ μουσικῆ. Μ' ὅλο ποὺ κάνετε τοὺς μοντέρνους καὶ τοὺς συγχρονισμένους, δὲν εἴσαστε σὲ θέση νὰ νοιώσετε παραπάνω ἀπὸ τὶς ζακυνθινὲς βαρκαρόλες καὶ τὰ πρίμα-σεγκόντα τῆς Πλάκας. Τὸ πολὺ-πολὺ, νὰ ἐνθουσιασθῆτε ἀπὸ τὴν αἰσθηματικὴ γεροντοκόρη Νόρμα τοῦ Μπελλίνι.

Μ' αὐτὰ λοιπὸν τὰ σπουδαῖα ἐφόδια, δηλαδὴ μ' αὐτὴ τὴν παιδα-

ριώδη και οικτρή αισθηματολογία, επιχειρείς να κρίνεις τὰ ἔργα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀρθόδοξης παράδοσης, ποὺ ἔχουνε καταπλήξει σήμερα τὸν κόσμο; Κι ἡ τεχνικὴ κατάρτισή σου εἶναι τόσο μεγάλη, ποὺ νὰ μιᾶς τόσο ἄπρεπα γι' αὐτά; λέγοντάς τα «συνδυασμοὺς χρωμάτων μιᾶς στενωῶς καθορισμένης τεχνοτροπίας;».

Ὡστόσο, αὐτὰ τὰ εἰκόνισματα προσκυνούσανε ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Χρυσόστομος, ὁ Φώτιος, ὁ Παλαμᾶς, κι ἀπ' αὐτὰ φούντωνε μέσα τους ἡ φλόγα τῆς πίστεως. Αὐτὰ τὰ ἔργα κάνανε τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Νύσσης, τὸν ἄξιο ἀδελφὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, νὰ χύνει δάκρυα κατανύξεως, καὶ τὸν Χρυσόστομο νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ζήσει καὶ νὰ προσευχηθῆ, χωρὶς νὰ ἔχει κρεμασμένο στὸ κελλί του τὸ εἰκόνισμα τοῦ ἁγίου Παύλου, ποὺ τὸ ἀσπαζότανε κι ἔκλαιγε. Αὐτὰ τὰ ἔργα ἔβλεπε ὁ Μέγας Φώτιος νὰ καταστολίζουνε τὴν Ἁγία Σοφία, καὶ σκιρτοῦσε ἀπὸ θεῖον οἶστρο, καὶ τὰ ἐγκωμιάζε στὶς ὁμιλίες του. Ναί, αὐτὰ τὰ ἔργα μᾶς παραδῶσανε, μαζί με τὴν Ὁρθόδοξο πίστη, οἱ μεγάλοι Πατέρες, γιὰ νὰ τὰ προσκυνοῦμε στὸν αἰῶνα, ὅσο θὰ ἔχουμε τὴν Ὁρθόδοξη πίστη. Γιατὶ δὲν εἶναι ἓνα φόρεμα φθαρτό, ποὺ τῆς τὸ φορέσαμε μιὰ φορὰ καὶ ποὺ πάλιωσε, καὶ ποὺ θέλετε ἐσεῖς οἱ νεωτεριστὲς νὰ τ' ἀλλάξετε, ἀλλὰ εἶναι στολὴ ἀφθαρτὴ, ποὺ μ' αὐτὴ θὰ ὑπάρχει στολισμένη στὴν αἰωνιότητα. Εἶναι περισσότερο ἀπὸ στολὴ ἀφθαρτὴ. Εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ἁγιασμένο σῶμα τῆς, ποὺ τὸ φόρεσε, ὅπως ὁ Χριστὸς τὸ δικό του, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ τὴ δοῦμε «ὡς ἐν ἐσόπτρῳ» μετὰ τὰ σαρκικὰ μάτια μας, καὶ ν' ἀκούσουμε τὴ φωνὴ τῆς μετὰ τὰ σαρκικὰ αὐτιά μας.

Κι ἐσύ, ὁ ἱερεὺς, ἀντὶ νὰ σκύψεις καὶ νὰ προσκυνήσεις τὶς ἅγιες εἰκόνες τῆς Ὁρθοδοξίας, σήμερα ποὺ γιορτάζει ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀναστήλωσή τους, καὶ νὰ παρακινήσεις καὶ τοὺς ἄλλους, σὰν ἱερωμένος, νὰ τὶς ἀσπασθοῦνε, σήμερα, αὐτὴ τὴ μέρα ποὺ σείσθηκε ὅλη ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κι ἔκλαψε ἀπὸ χαρὰ, γιὰτὶ οἱ περιπόθητες εἰκόνες ρίξανε πάλι τὴ λάμπη τους στὶς καρδιὰς τῶν Ὁρθόδοξων, σήμερα βρῆκες τὴν εὐκαιρία νὰ ρίξεις τὸ δηλητήριον, λέγοντας πὼς αὐτὰ περάσανε, πὼς αὐτὰ τὰ ἱερὰ ἔργα εἶναι «μιᾶς ὠρισμένης ἐποχῆς», πὼς πρέπει δηλ. νὰ τὰ κατεβάσουμε, (σήμερα, ποὺ γιορτάζουμε τὴν ἀναστήλωσή τους!), καὶ νὰ βάλουμε στὴ θέση τους ἄλλα, μοντέρνα, φράγκικα, τῆς ἀρεσκείας σου.

Ἄλλὰ, καλλίτερα νὰ ἔλεγες νὰ μὴ βάλουμε τίποτα. Τουλάχιστον θὰ ἦσουν αἱ ἄλλα ἀπὸ τοὺς εἰκονομάχους, μ' ὅλον ποὺ θὰ ἦσουν ὁ χειρότερος, γιὰτὶ διάλεξες τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων, γιὰ

νά κάνεις τὸ ὑπουλο κήρυγμα τῆς νέας εἰκονομαχίας. Αὐτὸ ποὺ κάνεις εἶναι χειρότερο ἀπὸ τὴν εἰκονομαχία. Εἶναι εἰκονομαχία κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὴν φεύτικη εἰκονολατρευτικὴ προσωπίδα.

Σ' ἓνα ἐξαίσιον βιβλίον ποὺ ἔγραψε γιὰ τὴ σημασία τῆς Εἰκόνας ὁ ὀρθοδοξώτατος καὶ εὐσεβέστατος Λεωνίδα Οὐσπένσκις, καθηγητῆς τῆς εἰκονογραφίας στὸ Ὀρθόδοξο Ρωσικὸ Ἰνστιτούτο τῆς Γαλλίας (τέτοιοι καθηγητὲς εἶναι σεβαστοί, γιατί εἶναι ἐχθροὶ τῶν ὑπόπτων νεωτεριστῶν), λέγει τὰ παρακάτω λόγια: «Τὸν καιρὸ τῶν εἰκονομαχῶν, κατὰ τὸν ἦ' καὶ θ' αἰῶνα, μέσα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξή της, ἡ Ἐκκλησία ὑπερασπίσθηκε τὸ δόγμα τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ, «Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος». Σήμερα κινδυνεύει ὁ σκοπὸς τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ «ἵνα ὁ ἄνθρωπος γένηται Θεός». Ἡ σημερινὴ εἰκονομαχία, ποὺ δὲν τὴν ὑποπτεύονται οὔτε ἐκεῖνοι ποὺ τὴν κάνουν, δὲν εἶναι τόσο ἡ ἄρνηση τῆς Εἰκόνας, ἀλλὰ περισσότερο ἡ παραμόρφωσή της, μάλιστα ἡ παραφθορά της, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν καταλαβαίνουν πιὰ τὴ δογματικὴ καὶ διδακτικὴ σημασία της. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὴν Εἰκόνα τὴν θεωροῦνε σὰν κάποιο πράγμα δευτερεύον. Μοναχὰ ὁ λόγος, τὸ κήρυγμα, κρίνεται πὼς εἶναι ἀρκετό, ὅπως κάνουν οἱ Προτεστάντες. Ξεχνᾶνε πὼς ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι μοναχὰ ὁ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἡ Εἰκὼν τοῦ Πατρὸς... Ἡ Εἰκόνα, γιὰ μᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους, δὲν εἶναι ἓνα ἀντικείμενο ποὺ μᾶς δίνει μιὰ αἰσθητικὴ ἀπόλαυση ἢ μᾶς κινεῖ τὴν ἐπιστημονικὴ περιέργεια, ἀλλὰ ἔχει μιὰ θεολογικὴ ἔννοια. Ὅπως ἡ κοσμικὴ τέχνη παριστάνει τὴν πραγματικότητα τοῦ κόσμου τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν αἰσθημάτων, κατὰ τὸν τρόπο ποὺ τὴν βλέπει κάθε τεχνίτης, ἡ Εἰκόνα παριστάνει τὴν πραγματικότητα τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν».

Βλέπει λοιπὸν κανεὶς, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, πόσα πράγματα σχετικὰ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ τέχνη γνωρίζουν ἐκεῖνοι ποὺ προσεγγίζουν μὲ βαθεῖα εὐλάβεια καὶ μὲ δέος τὰ ἔργα της, καὶ μὲ πόσον ζῆλο ἀγωνίζονται γιὰ τὴ συντήρηση τῆς ἱερῆς παράδοσης, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πόση ἀμάθεια, σ' αὐτὰ τὰ πράγματα, ποὺ εἶναι τόσο σημαντικὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἔχουνε κάποιοι, ποὺ μὲ ἑλαφρὰ καὶ ἀνύποπτη συνείδηση, ἀποφθέγγονται γι' αὐτά, ὡς ἀπὸ τρίποδος, καὶ μολοντί εἶναι θεόγυμνοι ἀπὸ κάθε ιδέα τέχνης, καὶ βρίσκονται σὲ πρωτόγονη κατάσταση, ἔχουνε τὸ θράσος, συνεργούσης καὶ τῆς ἀσέβειας καὶ τῆς πνευματικῆς ὑποταγῆς στὰ θεότυπλα Πανεπιστήμια ποὺ τοὺς δώσανε τὰ διπλώματα, ἔχουνε λοιπὸν τὸ θράσος νὰ δογ-

ματίζουν, αυτοί οι άνθρωποι, για τις εκκλησιαστικές τέχνες, εν όνόματι τής προόδου και τής «ἐπιστημονικής θεολογίας», και να υποδεικνύουν με τί έργα πρέπει να στολισθοῦν οἱ ναοί μας, για να εἶναι συγχρονισμένοι, για να μοιάζουνε δηλαδή με τὰ ἀρχοντοχωριάτικα σπίτια τους, πού φανερώνουνε τὴν πιὸ φρικτὴ ἀκαλαισθησία. Ἀφοῦ δὲν ἔχουν, οἱ δυστυχεῖς, μήτε τὴν συνηθισμένη εὐαισθησία, στὰ σπίτια τους, στὰ γραφεῖα τους, στὰ βιβλία τους, σὲ ὅλα τους, πού βασιλεύει ἐπιδεικτικὰ ἢ πιὸ ἀηδιαστικὴ ἀκαλαισθησία, θέλουνε νὰ γίνουνε οἱ ὁδηγοὶ στὶς ἐκκλησιαστικὲς τέχνες, πού εἶναι ἄβυσσοι μυστηρίου κι οἱ πιὸ ἀποκαλυπτικοὶ τρόποι με τοὺς ὁποίους ἀξιώθηκε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκφράσει τὸ ἀνέκφραστο. Καὶ μάλιστα, αὐτοὶ πού ἱκανοποιοῦνται με τὶς κοκκινοπράσινες λιθογραφίες καὶ με τὰ ἰταλικά ναπολιτάνικα τραγούδια, ξεστομίζουν πὼς εἶναι ἄτεχνες καὶ κατώτερες ἀπὸ τὶς πνευματικὲς ἀπαιτήσεις των (!!) οἱ βυζαντινὲς εἰκόνες με τὴν βαθύτατη ἱερατικότητα, καθὼς καὶ τὰ ἀριστουργήματα τῆς μυστικῆς μουσικῆς, πού κάνουν ν' ἀπορήσουν ὅσους ἔχουν πνευματικὲς κεραῖες γιὰ νὰ τ' ἀντιληφθοῦν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, γιὰ τοὺς ὁποίους γράφονται αὐτὰ πού γράφω, ἐκτιμοῦν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴ γνώμη τῶν Εὐρωπαίων γιὰ τὰ δικά μας πράγματα, ἀναφέρω πὼς ὁ μέγας μουσικὸς Sant Saens κι ὁ διάσημος συγγραφεὺς Ἀλέξανδρος Δουμᾶς, ἐγκωμιάσανε τὴ βυζαντινὴ μουσικὴ μας.

Ἄλλὰ, τί νὰ νοιώσει ἓνας ἄνθρωπος πού δὲν ἔχει αὐτὲς τὶς κεραῖες, πού δὲν ἔχει δηλαδή τὴν παντογνωστικὴ δύναμη πού χαρίζει στὸν ἄνθρωπο ἢ πνευματικὴ ἐγρήγορηση, κι ἢ βλογημένη ταπείνωση, ἢ ὁποία δὲν θέλει νὰ στήσει τὸ θέλημά της ἀπάνω ἀπὸ τὴν τάξη τῆς Ἐκκλησίας πού ἐκφράζεται με τὴν παράδοση; Πὼς νὰ ὑψωθεῖ στὴν ὑπερουσία γνώση, ἐκεῖνος πού δὲν ταπεινώθηκε ἀληθινά; Πὼς νὰ ἀξιωθεῖ νὰ εἰσέλθει στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ ἰδεῖ τὰ μυστήρια της, ἐκεῖνος πού δὲν ἀρνήθηκε, μαζί με τὰ αἰσθητὰ ἀγαθὰ, καὶ τὴν ἁμαρτωλὴ γνώση, «τὸν νοῦν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ», μαζί με τὴν οἴηση πού φέρνει αὐτὴ ἢ γνώση, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει ὁ ἄνθρωπος; «Τὰ γὰρ μυστήρια τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτεται». Ἄλλὰ, ἄς κρίνουμε τὰ γραφόμενα τοῦ ἱερωμένου πού ἔγραψε κι εἶπε αὐτὴ τὴν ὁμιλία με τὸν παρὰ πλανητικὸ τίτλο «Θεματοφύλακες τοῦ Θριάμβου», ἄς κρίνουμε λοιπὸν τὰ λεγόμενα αὐτοῦ τοῦ «θεματοφύλακος», πού ἐκτιμᾷ τόσο λίγο αὐτὰ πού λέγει πὼς φυλάγει, ἄς τὸν κρίνουμε με κάποια μέτρα πού εἶναι πιὸ χεροπιαστὰ καὶ πού τὰ νοιώθει ὁ καθένας:

Ἐνῶ, ὅπως εἶπαμε, πλέκει τὸν ὕμνο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἐγκωμιάζει «τὴν κληρονομίαν τὴν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον» (Α΄ Πέτρ. α΄, 4), μὲ τὴν ὁποίαν «ἐγαλουχήθησαν αἱ γενεαὶ τῶν Πατέρων μας», καθὼς καὶ «τὰ ἀμάραντα μνημεῖα τῆς θείας λατρείας» (τῆς Ὁρθοδοξίας), μαζὶ μ’ αὐτά, τὴν ἴδια στιγμή, λέγει πὼς κάποια ἀπ’ αὐτὰ τὰ ἀμάραντα μνημεῖα τῆς θείας λατρείας εἶναι μαραμμένα καὶ ξερά, ἐννοώντας τὴ θεοδώρητη λειτουργικὴ εἰκονογραφία, γιὰ τὴν ὁποία λέγει πὼς εἶναι «συνδυασμὸς χρωμάτων μιᾶς στενῶς καθορισμένης τεχνοτροπίας», καθὼς καὶ γιὰ τὰ ἐξάισια ἔργα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς μας, ποὺ γι’ αὐτὸν καὶ γιὰ τοὺς ὁμοίους τοῦ ἄξεστους φραγκολάτρεις εἶναι: «ποικιλία καὶ ποιότης μουσικῶν ἤχων μιᾶς εἰδικῆς ὠρισμένης ἐποχῆς». Μὲ ἄλλα λόγια, κατὰ τὴ γνώμη του, ἢ κατὰ τὴν Ὁρθόδοξη παράδοση εἰκονογραφία καὶ μουσικὴ δὲν τὸν ἱκανοποιοῦν, γιατί τὰ ἔργα τους εἶναι βάνουσα κι ἀνυπόφορα γιὰ ἀνθρώπους σοφοὺς κι εὐρωπαϊσμένους, ποὺ ἔχουνε γιὰ ἀριστουργήματα τὰ παιδικίσια κάρτ-ποστάλ, ποὺ τὰ λένε οἱ Γάλλοι “Saint Sulpice”, (ἐπειδὴ τὰ πουλᾶνε στὴν πλατεία αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας), καθὼς καὶ τὰ ἀνάλατα μουσικὰ κατασκευάσματα, τύπου «Ἀνθισμένης ἀμυδαλιᾶς», φτάνει νὰ λέγονται μὲ πρίμο καὶ μὲ σεγκόντο! Ὡ! Ἀληθινά, μοναχὰ οἱ σοφοὶ κι οἱ ἐπιστήμονες μποροῦν νὰ ποῦν τέτοιες ἐπιστημονικὲς ἀνοησίες. Κι ἀντὶ νὰ κρύψουνε τὴν ἀμάθειά τους, οἱ τέτοιοι φροσῆρες, θέλουν νὰ κάνουνε καὶ τὸν προφέσορα!

Ἦς μᾶς ἐξηγήσει λοιπὸν ὁ προκειμένος δύσκολος κριτὴς τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας καὶ τῆς λειτουργικῆς μουσικῆς, ποὺ δὲν ἔχει κἄν ιδέαν ἀπὸ τὸ τί θὰ πεῖ λειτουργικὴ καὶ τί μὴ λειτουργικὴ τέχνη, ἄς μᾶς ἐξηγήσει ποιά εἶναι γι’ αὐτὸν τὰ «ἀμάραντα μνημεῖα τῆς θείας λειτουργίας», καὶ ποιά εἶναι τὰ μαραμμένα. Μήπως «τὰ ἀμάραντα» εἶναι, κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴ γνώμη του, μοναχὰ οἱ ὁμιλίες τῶν Πατέρων, ποὺ θὰ τίς ἐκτιμᾷ σὰν ρητορεῖες, καὶ ἢ ὕμνολογία, χωρὶς ὅμως τὴ μουσικὴ, ἐπειδὴ τὸν θαμπώνει τὸ κλασικὸν κάλλος τῶν ἰάμβων, ἀπὸ προγονοπληξία; Γιατί, τί ἄλλο μποροῦνε νὰ εἶναι «τὰ ἀμάραντα μνημεῖα τῆς λατρείας»;

Ὡστε ἔχουμε μὲν, κατὰ τὸν γλαφυρὸν ὁμιλητὴν τῶν κοινοτοπιῶν τοῦ ἄμβωνος, «ἀμάραντα μνημεῖα» τῆς ὕμνολογίας ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ κρατήσουμε γυμνά ἀπὸ τὴν μουσικὴ τους, ἐπειδὴ, κατὰ τὴ γνώμη του αὐτῆ ἢ μουσικὴ εἶναι «μιᾶς εἰδικῆς ὠρισμένης ἐποχῆς». Σάμπως τὰ λόγια τῆς ὕμνολογίας δὲν εἶναι μιᾶς ὠρισμένης ἐποχῆς, καὶ γι’ αὐτὸ πρέ-

πει νὰ τὰ ντύσουμε, αὐτὰ «τὰ ἀμάραντα μνημεῖα» τῆς ὑμνολογίας, μὲ ἄλλο μουσικὸ φόρεμα τῆς ἐποχῆς μας, ἤγουν μὲ τὴν ἀνθισμένην ἀμυγδαλιά, μὲ βαρκαρόλες, καὶ τὰ παρόμοια. Δηλαδή, ἔχουμε κι ἐδῶ ἕναν ἄλλον Σοῦτσο, ποὺ ἔλεγε γιὰ τὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, πὼς ἦτανε «ιδεαὶ πλούσιαι, πτωχὰ ἐνδεδυμέναι», κι ἤθελε νὰ τὸν πάρει κοντά του ὁ Σολωμὸς νὰ ράβει αὐτὸς τὰ πλούσια ροῦχα γιὰ νὰ ντύνει τὶς ιδέες τοῦ Σολωμοῦ. Ἐδῶ μάλιστα, ὁ προκείμενος ἐπιδιορθωτῆς τῆς ὑμνωδίας μας εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν Σοῦτσο, γιατί θέλει νὰ ντύσει τὰ ἔργα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνολογίας μας, ὅπως εἶναι π.χ. τὸ «Ἀνοιξὼ τὸ στόμα μου» ἢ τὸ ἱαμβικὸ «Ἰμερτὸν ἐξέφηγε σὺν πανολβίῳ ἤχῳ Πατήρ, ὃν γαστρὶ ἐξηρεύξατο», μὲ μουσικὴν τῆς Νόρμας τοῦ Μπελλίνι ἢ τῆς Τραβιάτας τοῦ Βέρντι! Λοιπὸν, βλέποντες πόσο ἀνώτερος εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῶν «Θεματοφυλάκων τοῦ Θριάμβου» ἀπὸ τὸν ποιητὴν Σοῦτσον, μποροῦμε νὰ ἀναφωνήσουμε· «Ἴδού, πλεῖον Ἰωνᾶ ὦδε! Ἴδού, πλεῖον Σολομῶντος ὦδε!»

Ἄν ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐννοεῖ τὴν ὑμνολογία, γράφοντας γιὰ «τὰ ἀμάραντα μνημεῖα τῆς θείας λατρείας», τότε τί ἄλλο μπορεῖ νὰ ἐννοεῖ; Μήπως τὴν τελετουργικὴ διάταξη; Μὰ καὶ κείνη θέλει ἀλλαγὴ καὶ διόρθωμα, κατὰ τὸν συγγραφέα καὶ τοὺς ὁμοίους του. Ἡ ἐννοεῖ τὰ συγγράμματα τῶν Ἁγίων Πατέρων; Μὰ αὐτὰ δὲ εἶναι ποὺ δὲν τὰ φέρνει ποτὲ στὸ στόμα του ὁ συγγραφεὺς κι οἱ ὅμοιοί του, ὡς πεπαλαιωμένα, ἐνῶ μεταφράζει τὸν Χόλτσενερ καὶ κάποια ἄλλα ψυχολογικὰ δοκίμια, σὲ καιρὸ ποὺ ἡ φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ τ' ἄλλα Ὁρθόδοξα πατερικὰ συγγράμματα μεταφράζονται στὶς ξένες γλώσσες, καὶ γίνονται πνευματικὴ τροφὴ τῶν λαῶν ποὺ προσκυνᾶνε οἱ δικοὶ μας νεωτεριστές, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴ βυζαντινὴ εἰκονογραφία καὶ μὲ τὴ βυζαντινὴ μουσικὴ. Μήπως ἀκόμα γιὰ «ἀμάραντα ἄνθη» ἐννοεῖ ὁ ὁμιλητῆς τὰ ἔργα ποὺ κάνουνε οἱ ἄλλες ἐκκλησιαστικὲς τέχνες τῆς Ὁρθοδοξίας, ἢ ἀρχιτεκτονικὴ, ἢ μικροτεχνία, ἢ ποικιλτικὴ; Ἀλλὰ κι ἀπ' αὐτὰ δὲν νοιώθει περισσότερο ἀπ' ὅ,τι νοιώθει ἀπὸ εἰκονογραφία κι ἀπὸ ψαλμωδία, καὶ θὰ τὰ νομίζει κι αὐτὰ ὀλότελα συμβατικά, ἀσήμαντα γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία, καὶ χροῖζοντα ἀλλαγῆς.

Μὲ λίγα λόγια, τὸ συμπέρασμα ἀπ' ὅλη τούτη τὴν ἀνιαρὴ ἀνάλυση τῆς ὁμιλίας τοῦ καθηγητοῦ, εἶναι, ἂν κατάλαβα καλά, πὼς χτυπᾶ μιὰ στὸ καρφὶ καὶ μιὰ στὸ πέταλο, χωρὶς νὰ γνοιασθεῖ καθόλου ἂν συμφωνοῦν μεταξὺ τους αὐτὰ ποὺ λέγει. Ἐκτὸς ἂν παραλογίζεται ἄθελά του.

Ἔχω ὅμως τὴν ἰδέα ὅτι ἀπὸ τὰ λεγόμενά του φαίνεται πὼς ἐπιχειρεῖ πολὺ ἀδέξια νὰ κρύψει τὴν ἀντιπάθειά του πρὸς τὴν ὀρθόδοξη παράδοση, θέλοντας νὰ συμβιβάσει τὰ ἀσυμβίβαστα, τὴν Ὀρθοδοξία μὲ τὶς ἀντιορθόδοξες καινοτομίες, παρουσιάζοντας ἔτσι ἕνα τερατῶδες κατασκευάσμα. Ἀλλά, δὲν ἀκούει τί λέγει ὁ θεόγλωσσος Παῦλος, πού τὸν συχνοαναφέρει στὰ γραφόμενά του, ἀπὸ προτεσταντικὴ μίμηση, ὅπως φαίνεται: «Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες... Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαλ;»

Δὲν πιστεύω πὼς ἀδικῶ τὸν πανοσιολογιώτατον καθηγητὴν. Μακάρι νὰ ἦταν ἄλλη ἢ ἀλήθεια. Θὰ χαιρόμουν πολὺ νᾶβγαίνα ψεύτης. Μὰ τὰ ἔργα, πού κάνουνε αὐτοὶ οἱ νεωτεριστές, μαρτυροῦν ἀπὸ τὰ λόγια τους αὐτὸ τὸ ἄλλοπρόσαλλο κατάντημά τους: Οἱ ἐκκλησίες στὶς ὁποῖες εἶναι προϊστάμενοι δὲν ἔχουνε τίποτα πού νὰ εἶναι ὀρθόδοξο. Εἶναι ἀπογυμνωμένες ἀπὸ τὸν θερμὸ ἐλληνικὸ χαρακτήρα τους. Ἡ ἀγιογραφία, ἡ μουσικὴ, τὰ σκεύη, τὰ κηρύγματα, ἀκόμα, σὲ πολλὰ, κι ἡ ἀκολουθία, μυρίζουν προτεσταντικὴ μούχλα. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι ψυχροσχολαστικὴ, ἀκατάνυκτη, χωρὶς ἐκείνη τὴ ζεστὴ μυστικοπάθεια πού ἔχουνε οἱ γνήσιες ἐκκλησίες μας. Ἀκόμα καὶ τὰ κεριά, πού εἶναι τὸ πιὸ ἀπλό, κι ἴσως τὸ πιὸ πνευματικὸ σύμβολο τῆς ψυχῆς πού προσεύχεται μὲ ταπείνωση, ἀκόμα καὶ τὸ θυμίαμα πού προσφέρεται «εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς», κι αὐτὰ ἀκόμα ἔχουνε καταργηθεῖ σὲ κάποιες ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐκκλησίες πού εἶπα. Ἀλλά καὶ τὸν σταυρὸ τους, ἐκεῖ μέσα, τὸν κάνουνε πολὺ ἀραιά, μὲ πολλὴ οἰκονομία, ἢ καθόλου, παπάδες κι ἐκκλησιαζόμενοι. Ὅ,τι ποιητικὸ στοιχεῖο συντείνει στὸ νὰ νοιώσει κατάνυξη ὁ ὀρθόδοξος Χριστιανός, δὲν τὸ θέλουνε ἐκεῖνες οἱ παγωμένες καρδιές, πού τὶς ξέρανε ὁ λίβας τῆς σχολαστικῆς καὶ τῆς στενόψυχης ἠθικῆς. Γιατὶ γι' αὐτοὺς ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἕνα κατάξερο ἠθικὸ σύστημα, κατάλληλο γιὰ πρακτικὲς καὶ μικρολόγες σκοπιμότητες. Οὔτε ἀποκάλυψη φρικτῶν μυστηρίων, οὔτε εὐωδία τοῦ καινοῦ ἀέρος τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ εὐφροσύνης, οὔτε πυρπόλησις τῆς καρδίας, οὔτε μέθη ἀπὸ τὸν πνευματικὸν οἶνον, οὔτε χαρμολύπη, οὔτε δάκρυον κατανύξεως, οὔτε συντριβή, οὔτε κοινωνία τοῦ Παρακλήτου, οὔτε μυστικὴ ὄρασις καὶ ἀκοή, οὔτε ὑπὲρ αἴσθησιν αἴσθησις. Τίποτα!

Πὼς νὰ μὴν εἶναι λοιπὸν τόσο ψυχρὲς κι ἀκατάνυκτες οἱ ἐκκλησίες τους, ἀφοῦ ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος, «ἡ καρδιά ἔσωθεν ὁμοίως τοῖς ἐξωτέροις σχήμασιν ἐνδιατυποῦται»;

Τί σχέση μπορούνε νὰ ἔχουν αὐτὰ τὰ ἀνέκφραστα τραγούδια ποὺ ἀκούονται ἐκεῖ μέσα, μὲ τὴν ὀρθόδοξη λατρεία, μὲ τὴν ἱερατικὴ γλώσσα τῆς ὑμνολογίας, μὲ τὸν σοβαρὸ χαρακτήρα τῆς προγονικῆς μας εὐσέβειας;

᾽Ω! Τί βεβήλωση εἶναι αὐτή, νὰ μπαίνουν οἱ μίμοι καὶ νὰ ἀσχημονοῦν μέσα στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, μὲ κάποιες φωνές ποὺ γαργαλίζουν τὴ σάρκα τους; ᾽Ωστε αὐτὴ εἶναι ἡ Ὀρθοδοξία σας, νὰ μὴν ἔχει ὁ ναὸς τίποτα ὀρθόδοξο; Ἡ πνευματικὴ γεύση σας τόσο πολὺ χάλασε, ὥστε κάθε τί ποὺ στάθηκε γιὰ τοὺς Ἁγίους ὁ οὐράνιος ἄρτος κι ὁ ὑπερούσιος οἶνος, νὰ σᾶς φαίνεται στυφὸ καὶ πικρὸ; Τὰ ἁγιασμένα ὀράματα καὶ ἀκούσματα, ποὺ εὐφράνανε μυριάδες εὐλαβεῖς ψυχές, ἐσεῖς δὲν τὰ κρίνετε ἄξια νὰ τὰ διατηρήσουμε, ἀλλὰ θέλετε νὰ τὰ ἀλλάξετε, καὶ νὰ βάλετε στὴ θέση τους τὰ μουγκρίσματα τῶν ζώων, γιὰ νὰ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν ἐκφυλισμένη ἐποχὴ μας;

Λέτε πὼς σεβόσαστε καὶ τιμᾶτε τοὺς Ἁγίους. Ἀλλὰ ποιοί μᾶς παρέδωσαν, μαζὶ μὲ τὴν πίστη, τὸν τρόπο τῆς λατρείας καὶ τὶς ἐκκλησιαστικὲς τέχνες; Δὲν μᾶς τὰ παραδῶσαν οἱ Πατέρες; Γιατί λοιπὸν δὲν τὰ σεβόσαστε καὶ δὲν τὰ τιμᾶτε;

Ἰδιαίτερα δὲν σᾶς ἀρέσει ἡ μουσικὴ τῆς ἐκκλησίας μας, δηλαδὴ ἡ μόνη ἱερατικὴ χριστιανικὴ μουσικὴ. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἔψελνε μαζὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους κι ὑμνοῦσε τὸν Θεό: «Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν», γράφει ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. Καὶ μὲ τί εἶδους μουσικῆς ἄραγε ὑμνησαν; Ρωτῶ νὰ μοῦ πεῖς. Μήπως μὲ τὴ θεατρικὴ μουσικὴ ποὺ εἰσάγεις στὶς ἐκκλησίες τοῦ Χριστοῦ, μ' αὐτὴ, λέγω τὴν εὐρωπαϊκὴ τετραφωνία, ἢ μὲ τὴν ἱεροπρεπῆ ἀνατολικὴ μουσικὴ ποὺ δὲν τὴν θέλεις, ποὺ τὴν θεωρεῖς βάρβαρη, ἐσὺ ὁ βάρβαρος καὶ βλάσφημος;

Ναί! Ἐδῶ δὲν εἶναι θολές καὶ ὀμιγλώδεις θεωρίες, σὰν κι αὐτὲς ποὺ ἄκουσες στὰ μουχλιασμένα Πανεπιστήμια. Ἐδῶ εἶναι καθαρὰ καὶ ἀπλᾶ πράγματα: Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε σὰν ἄνθρωπος στὴν Ἀνατολή, καὶ δὲν γεννήθηκε, ὅπως θᾶθελες, στὸ Παρίσι ἢ στὴ Στοκχόλμη ἢ στὴ Λόντρα. Γεννήθηκε σ' ἓνα φτωχοχώρι τῆς Ἰουδαίας. Ἡ γλώσσα ποὺ μιλοῦσε ἦτανε Ἀνατολίτικη. Κι ἡ μουσικὴ, ποὺ μ' αὐτὴ ὑμνοῦσε τὸν Θεό, ἦτανε κι αὐτὴ Ἀνατολίτικη, ἢ τὸ θέλεις εἶτε δὲν τὸ θέλεις.

Λοιπὸν, γιατί δὲν τὴν καταδέχεσαι αὐτὴ τὴ μουσικὴ, ἐσὺ ὁ ὑπηρέτης τοῦ Χριστοῦ, αὐτὴ τὴ μουσικὴ ποὺ τὴν ἁγίασε ὁ Χριστός; Ἐγὼ φρίττω, δακρύζω, καταπλήττομαι, μόνον ποὺ συλλογίζομαι πὼς μ' αὐτὴ τὴ μουσικὴ ἔψελνε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ πὼς ἀξιωνόμαστε

κι ἐμεῖς νὰ τὴν φέλνουμε ὅπως Ἐκεῖνος! Κι ἐσύ, ἀντὶ νὰ ἀγάλλεσαι, ἀντὶ νὰ νοιώθεις πνοὴ ἀθανασίας ἀπάνω σου ἀπ' αὐτὴ τὴ θεαγάπητη μουσικὴ, ποὺ μᾶς κληροδοτήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα οὐράνια δῶρα ὅπου βρίσκονται φυλαγμένα μέσα στὸ θησαυροφυλάκιο τῆς γεραραῶς παραδόσεώς μας, ἐσὺ δὲν τὴν θέλεις, τὴν ἀπεχθάνεσαι, τὴν λὲς τούρκικη, δὲν τὴ νομίζεις ἄξια γιὰ τὰ ἁμαρτωλὰ στόματά μας!

Τέτοια τύφλωση, λοιπόν, παθαίνει ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγαπᾷ τὴ ματαιότητα καὶ ζητᾷ τὸ ψεῦδος.

Ὁ Θεὸς ἄς μὲ συγχωρήσει γιὰ ὅσα ἀναγκάστηκα νὰ πῶ γιὰ ἕναν ὑπηρέτη του.

Κύριε, νά, εἶμαι μπροστά σου, καὶ κρίνε με. Ἐσὺ εἶσαι καρδιογνώστης καὶ ξέρεις τὴν πίκρα τῆς καρδιάς μου γιὰ τὴ βεβήλωση ποὺ παθαίνουν οἱ ἄγιες ἐκκλησίες σου. Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. Ἐσὺ ποὺ ἐπέτρεψες στὸν Προφήτη Ἡλία, νὰ ἐξαγριωθεῖ ἀπὸ τὸν πύρινο ζῆλο ποὺ τὸν ἔκαιγε, Ἐσὺ ποὺ τὸν συγχώρεσες γιὰ τὴ φοβερὴ ἁμαρτία ποὺ ἔκανε νὰ σφάξει τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, ἐπειδὴ εἶδες πὼς ἦταν ὁ μονώτατος δοῦλος σου ποὺ πίστευε σὲ Σένα, καὶ τὸν στεφάνωσες μὲ τὸν ἀμάραντον στέφανο, καὶ τὸν ἄρπαξες ἀπάνω σ' ἕνα ἀμάξι πύρινο καὶ τὸν πῆρες κοντὰ Σου μὲ τὸ σάρκινο κορμί του, δίχως νὰ δοκιμάσει θάνατο, Ἐσὺ, Κύριε, εὐσπλαχνε καὶ δίκαιε, συγχώρεσε κι ἐμένα τὸν ἁμαρτωλό. Γιατὶ Ἐσὺ ἄνοιξες τὸ στόμα μου, ὅπως ἄνοιξες τὸ στόμα τῆς ὄνου τοῦ Βαλαάμ, γιὰ νὰ μιλήσω γιὰ τὴ βεβήλωση τοῦ οἴκου σου, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ματαιότητος.

Φώτισε, Κύριε, τὶς σκοτισμένες διάνοιές μας. Ἐλευθέρωσε τες ἀπὸ τὰ φιλόσαρκα φρονήματα. Γέμισε τὴν καρδιά μας μὲ τὴν πανευφρόσυνη λύπη σου. Γιατὶ μ' αὐτὴ βρίσκουμε τὸν μυστικὸ δρόμο ποὺ μᾶς φέρνει σὲ Σένα, κι ὄχι μὲ τὶς ἀπατηλὲς σοφίες τοῦ κόσμου τούτου.

Ἡ λύπη τῆς διανοίας εἶναι θυμίαμα εὐοσμο, ποὺ ἀνεβαίνει πρὸς τὸν θρόνο σου. Αὐτὴ ἀνοίγει τὴν κλεισμένη πύλη, γιὰ νὰ μπεῖ ἡ ψυχὴ μας στὴ χώρα τῶν μυστηρίων Σου. Γιὰ τοῦτο εἶπες: «μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται».

Φώτης Κόντογλου,
Μεγάλη Παρασκευὴ, 1960